

Utjecaj odgojitelja na stvaralaštvo djeteta predškolske dobi

Kordić, Petra

Undergraduate thesis / Završni rad

2024

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Teacher Education / Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:147:959132>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-01-27**

Repository / Repozitorij:

[University of Zagreb Faculty of Teacher Education - Digital repository](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA ODGOJITELJSKI STUDIJ

PETRA KORDIĆ

UTJECAJ ODGOJITELJA NA STVARALAŠTVO DJETETA
PREDŠKOLSKE DOBI

ZAVRŠNI RAD

Zagreb, 2024.

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA ODGOJITELJSKI STUDIJ
(ZAGREB)

PETRA KORDIĆ

UTJECAJ ODGOJITELJA NA STVARALAŠTVO DJETETA
PREDŠKOLSKE DOBI

ZAVRŠNI RAD

MENTORICA: Morana Varović Čekolj, mag.art., predavačica

Zagreb, 2024.

Sadržaj

1. UVOD	1
2. LIKOVNE AKTIVNOSTI U ODGOJNOJ SKUPINI.....	3
2.1 Vrste likovnih aktivnosti	4
2.2 Uloga likovnih aktivnosti u odgojnoj skupini	5
2.3 Likovne aktivnosti koje potiču stvaralaštvo kod djeteta predškolske dobi	6
3. ULOGA ODGOJITELJA U ODGOJNOJ SKUPINI.....	8
3.1 Suradnja s roditeljima.....	8
3.2 Kompetencije odgojitelja	9
3.3 Komunikacija odgojitelja s djecom.....	11
4. ULOGA ODGOJITELJA U POTICANJU STVARALAŠTVA TOKOM LIKOVNIH AKTIVNOSTI U ODGOJNOJ SKUPINI.....	12
4.1 Njegovanje kreativnosti i stvaralaštva.....	13
4.2 Poticanje stvaralaštva kroz različite aktivnosti	13
4.3 Pasivno poticanje stvaralaštva.....	15
5. SUVREMENI I TRADICIONALNI PRISTUP ODGOJITELJA LIKOVNOM ODGOJU 17	
5.1 Tradicionalni pristup likovnom odgoju i stvaralaštvu.....	18
5.2 Suvremeni pristup likovnom odgoju i stvaralaštvu.....	19
6. ZAKLJUČAK	21

SAŽETAK

Cilj ovog završnog rada je uvidjeti kako odgojitelj utječe na razvoj stvaralaštva kod djece predškolske dobi. Dječji likovni svijet je interesantno područje radi konstantne spontanosti, zaigranosti i kreativnosti kroz koju se djeca izražavaju. Odgojitelj prvo mora biti svjestan važnosti dječjeg likovnog izražaja i uloge stvaralaštva u dječjem razvoju kako bi ga mogao poticati u djetetovoj svakodnevnici. Stvaralaštvo je kompleksno jer ga svatko doživljava na svoj jedinstven način i zbog toga ono nema samo jednu definiciju i značenje. Odgojitelj ne mora biti kreativan da bi njegovao i poticao stvaralaštvo u svojoj odgojnoj skupini, već mora poznavati interese djece te imati kvalitetnu komunikaciju s djecom. Kroz komunikaciju, promatranje i dokumentiranje, odgojitelj je sposoban uvidjeti djetetove potrebe i želje, te uspješno poboljšati cjeloviti razvoj djeteta.

U radu je uočena važnost likovnih aktivnosti u odgojnoj skupini i njihova uloga, te važnost odgojitelja i njegova uloga u razvijanju stvaralaštva. Uočene su i razlike između tradicionalnog i suvremenog pristupa likovnosti u vrtiću. Konstantno se ističe značaj osjećaja slobode u međusobnim odnosima i aktivnostima jer se, upravo na slobodi, temelji kompletna sposobnost stvaranja.

Svrha ovog rada je osvijestiti važnost stvaralaštva kod djece predškolske dobi te osvijestiti da je umjetnički izraz jedan od najbitnijih segmenata razvoja jer kroz njega dijete upoznaje sebe, komunicira sa svojom okolinom, gradi odnose i konstantno se razvija.

Ključne riječi: dijete, likovnost, stvaralaštvo, kreativnost, aktivnosti, likovni izražaj, komunikacija

SUMMARY

The goal of this final paper is to see how preschool teachers or educators influence on the development of creativity in preschool children. Children's art world is interesting due to the constant spontaneity, playfulness and creativity through which children express themselves. The educator must first be aware of the importance of children's artistic expression and the role of creativity in children's development in order to be able to encourage it in child's everyday life. Creativity is complex because everyone experiences it in their own unique way and therefore it does not have only one definition and meaning. An educator does not have to be creative in order to nurture and encourage creativity in his educational group, but he must know the interests of the children and have good communication with the children. Through communication, observation and documentation, the educator is able to understand the child's needs and wishes, and successfully improve the child's overall development.

This paper observed the importance of art activities in the educational group and their role, as well as the importance of the educator and his role in the development of creativity. Differences between traditional and modern approaches to art in kindergarten were also observed. The significance of the feeling of freedom in mutual relations and activities is constantly highlighted because freedom plays the most important role in the development of creativity.

The purpose of this work is to raise awareness of the importance of creativity in preschool children and to raise awareness that artistic expression is one of the most important segments of development because through it the child gets to know himself, communicate with his environment, build relationships, and constantly develop.

Keywords: child, art, creativity, activities, artistic expression, communication

1. UVOD

Likovni odgoj je iznimno važan za dječji razvoj, a posebno za razvoj kreativnosti, motoričkih vještina, senzorne percepcije, izražavanje emocija i razvoj estetskog osjećaja. Dječje stvaralaštvo i kreativnost predstavljaju temeljne elemente u razvoju djece koji im omogućuju da istražuju, izraze sebe i razvijaju svoje potencijale na jedinstven i autentičan način. Stvaralaštvo se većinom definira kao proces koji pruža djetetu osjećaj postignuća i zadovoljstva, te ga motivira za daljnje istraživanje i učenje.

Kroz stvaralaštvo, djeca uče kako prepoznati i cijeniti ljepotu svijeta oko sebe te razvijaju osjećaj empatije i suosjećanja prema drugima. Piaget je smatrao kako je za razvoj djeteta nužno da ono samostalno, slobodno i aktivno istražuje svijet oko sebe jer tako izgrađuje sebe kao osobu, a u toku istraživanja dijete dolazi do procesa stvaranja koji dovodi do samog stvaralaštva i kreativnosti. Kroz proces stvaranja, djeca razvijaju svoju maštu, kritičko razmišljanje, sposobnost rješavanja problema i emocionalnu inteligenciju.

Malaguzzi smatra da 'kreativnost izvire iz mnogobrojnih iskustava, potpomognuta je osobnim resursima te uključuje osjećaj slobode i smjelost iskoraka iznad poznatog' (Malaguzzi, 68, 1998.). Stvaralaštvo potiče dječju znatiželju i otvara prostor za istraživanje, eksperimentiranje i otkrivanje novih ideja. Važnost poticanja dječjeg stvaralaštva posebno dolazi do izražaja u vrtićkom i ranom školskom uzrastu, a odgojitelji imaju ključnu ulogu u poticanju dječje kreativnosti jer su oni ti koji stvaraju okruženje, uvjete i ozračje koje potiče istraživanje i eksperimentiranje. Također, važno je naglasiti da svako dijete ima svoj jedinstveni stil i ritam u izražavanju svoje kreativnosti. Neki će se više oslanjati na crteže i slikanje, dok će drugi preferirati izražavanje kroz glazbu, ples ili druge oblike umjetnosti. Odgajatelji skupa s roditeljima i ostalim odraslim modelima u djetetovom životu moraju imati razumijevanja za djetetove individualne potrebe i interese, te trebaju osigurati djetetu podršku i prostor za razvoj i izražavanje vlastitih interesa i talenata. Supek (1978.) govori kako je svako dijete potencijalni i nadareni kreator s mnogo senzibilnosti u radu, poput umjetnika. Nacionalni kurikulum također naglašava važnost razvoja kreativnosti: Vrtić djetetu osigurava raznovrsne mogućnosti izražavanja i stvaralačke prerade vlastitih ideja, načina razumijevanja i doživljaja. Različite kognitivno–simboličke ekspresije djeteta shvaćaju se kao alatka za bolje razumijevanje djeteta i integralni dio cjeline odgojno–obrazovnoga procesa u vrtiću. (Nacionalni kurikulum, 22,

2014). Uvažavajući individualne različitosti djece, odgajatelji trebaju prilagoditi pristup svakom djetetu i osigurati inkluzivno okruženje koje potiče svakoga da se osjeća prihvaćeno i slobodno izražavati svoje ideje. Kroz poticanje suradnje, dijeljenja i timskog rada, odgajatelji mogu pomoći djeci da nauče važnost zajedništva i međusobne podrške, te razviju socijalne vještine koje će im biti korisne u životu, a neizmjerljivo važne za slobodu i izražavanje. Odgajatelji su dužni prepoznati važnost dječjeg stvaralaštva te aktivno poticati i podržavati sve oblike dječje kreativnosti kako bi svako dijete imalo priliku ostvariti svoj puni potencijal i postati samosvjesni, kreativni i empatični pojedinci. Važno je da odgojitelji pružaju podršku dječjem stvaralaštvu bez suvišnih ograničenja ili kritika. Umjesto toga, trebaju osnažiti djecu da vjeruju u svoje ideje i izraze ih na svoj način. Kroz pozitivno okruženje i poticanje, odgojitelji mogu biti ključni faktor u razvoju dječjeg stvaralačkog potencijala, što može imati dugoročni utjecaj na njihovu budućnost i razvoj. Erick Grom navodi kako je razvoj kreativnih ličnosti značajan zahtjev odgoja mladih, a kreativnost premisa na kojoj se temelji suvremeni koncept odgoja i obrazovanja (Rudi Supek 1987). Zatim autorica Balić-Šimrak ističe kako djeca već od 8. mjeseca života ulaze u fazu istraživanja, te sasvim nesvjesno, zadovoljavaju svoju potrebu za stvaralaštvom (Balić-Šimrak A. 2010).

Većina stručnjaka se slaže da svako dijete posjeduje određenu mjeru kreativnosti i umjetničkog izražavanja već od najranije dobi što kreativnost čini urođenom, a ne naučenom sposobnosti koja se razvija aktivnim korištenjem, stimulacijom i poticanjem.

2. LIKOVNE AKTIVNOSTI U ODGOJNOJ SKUPINI

Likovne aktivnosti u odgojnoj skupini variraju s obzirom na dob djece u toj skupini te s obzirom na njihove interese i njihovu trenutnu fazu razvoja. Za provođenje likovne aktivnosti potrebni su materijali koje je dijete sposobno samostalno koristiti, a uključivanjem materijala u likovne aktivnosti razvija se likovna kultura u obrazovanju koja doprinosi općem odgoju i likovnom izražavanju djece (Jakubin, 1989., Herceg, Rončević, Karlavaris, 2010.). Za sudjelovanje u likovnim aktivnostima, i sam razvoj likovnog izražaja kod djece, potrebne su razvijene motoričke i kognitivne sposobnosti. Motorički razvoj uključuje finu motoriku koja se odnosi na držanje i korištenje određenog materijala, a kognitivni razvoj uključuje djetetovu sposobnost spoznaje okoline u kojoj se nalazi te predmete, simbole i sve ostalo što vizualno zamjećuje. Idealno je djetetu prvo predstaviti likovne materijale, bez sugestija, kako bi se kroz slobodu i igru upoznalo s materijalima pomoću kojih će stvarati. Likovnim aktivnostima dijete je sposobno prikazati svoje stanje, doživljava i pojave kroz njegove oči.

Djeca generalno preferiraju likovne aktivnosti zbog slobode i autentičnosti koju osjećaju u njima, te bogatstvu spoznaje i mogućnosti daljnjeg istraživanja kroz njih. Važno je istaknuti kako svaka tehnika ili likovni poticaj se može nadograđivati na nešto više ili u nešto novo što može djeci poslužiti za istraživanje daljnjih mogućnosti u ne samo likovnosti već općem odgoju i razvoju. Znanje i interes za likovni odgoj je od posebnog značaja za sve one koji se bave odgojem djece jer se upravo likovnim odgojem omogućava punina, bogatstvo i sloboda u dječjem izražaju. Odgojitelj treba postaviti granicu samom sebi kojom ne nameće djeci tuđe radove, ideje, ne ispravlja oblike, ne inzistira na urednosti i sl. već mu omogućuje slobodu kojom ne ometa djecu u likovnom stvaranju. Kroz svaki djetetov rad mi smo u mogućnosti uvidjeti razne karakteristike ili osobine tog djeteta, te poruku koje ono želi prenijeti preko svog rada. Najveća prednost likovnosti je mogućnost kombiniranja mnogobrojnih elemenata poput matematike, glazbe, jezika, drame i pokreta pomoću kojih imamo još više potencijala za stvaranje nečeg novog. Odstupanjem od formula u likovnosti te promoviranjem autentičnosti i jedinstvenosti, predstavljamo djeci novi svijet i način za izražavanje i komuniciranje. Potrebno je konstantno njegovati dječji odnos s umjetnošću, razgovarati s njima o njoj i poticati ih na razvoj apstrakcije, razmišljanja i jedinstvenosti koja ih može pratiti u kasnijem životu.

2.1 Vrste likovnih aktivnosti

Likovne aktivnosti se dijele na mnogo segmenata poput aktivnosti s obzirom na tehniku i likovne igre. U odgoju i obrazovanju se najčešće koriste crtačke tehnike, slikarske tehnike, kiparske tehnike, grafičke tehnike, arhitektonske tehnike te uz njih imamo primjerene umjetnosti i nove medije, a likovne igre su svaki trenutak kad dijete u nekom prostoru ili na zidu, ogradi i sl. se likovno izražava.

Crtačke tehnike su najstariji oblik likovnog izražavanja koji se svakodnevno primjenjuje u odgoju i obrazovanju, no i u svakodnevnom životu. Crtačke tehnike dijelimo na suhe i mokre crtačke tehnike. Suhe su one u kojima od materijala koristimo olovku, olovke u boji, kredu ili ugljen. U mokre crtačke tehnike spadaju one u kojima od materijala koristimo tuš – pero, tuš - drvce, tuš - kist, lavirani tuš, flomaster, kemijsku olovku. Crtačke tehnike koje najčešće koristimo u radu s predškolskom djecom su olovka, ugljen, prešani ugljen, tuš i pero, crni flomaster, metalik flomasteri i bijela kreda.

Slikarske tehnike su također popularne u radu s djecom predškolske dobi s tehnikom 'mokro na mokro', a karakterizira ju plošno likovno izražavanje. Suhe tehnike su one koje koriste pastel, kolaž, mozaik, vitraj i tapiserija, a mokre tehnike s akvarel, gvaš, tempera, ulje i freska. Slikarske tehnike su jedan od favorita radi mogućnosti miješanja i istraživanja različitih boja što daje djeci priliku da sami uče i otkrivaju likovnost i vanjski svijet.

Kiparske tehnike su vrsta likovnog izražavanja trodimenzionalnim oblicima i tijelima te odlična prilika za modeliranje i oblikovanje različitim materijalima. U ovu tehniku je popularno uvođenje pedagoško neoblikovanog materijala pomoću kojeg djeca opet imaju priliku otkrivati i istraživati. Kiparstvo se u vrtiću provodi kroz kaširanje, oblikovanje plastelina, kaširanje papir-plastike, oblikovanje gline, oblikovanje žicom i korištenjem kamenja. Grafičke tehnike su također djeci jako zanimljive te jedna od izazovnijih aktivnosti. Grafičke tehnike se dijele na monotopiju, pečatni tisak, karton tisak, zrcalni tisak, duboki tisak i kolažni tisak. Arhitektonske tehnike su kao i što sam naziv govori, one tehnike u kojim dijete gradi tj. dijete je arhitekt u likovnosti. Primjeri primjene ove tehnike je u izradi maketa gdje dijete prvo na papiru nacrtava plan makete, te 'oživljava' crtež koristeći različite materijale, koji mogu biti i pedagoški neoblikovani materijali, poput tuljaca, sitnih ili većih kartonskih kutija itd. koji mu služe u izradi plana. U tehniku novih medija u ranoj i predškolskoj dobi ubrajamo: oblikovanje uz posredstvom računala, spoj tekstualnog i vizualnog, računalnu grafiku i crtež, plakate, čestitke, pjesmarice, slikovnice, kalendare i e-knjige. Novi medij udružuju likovnost i tehnologiju što

dovodi do pomicanja granica stvaralaštva u novom i virtualnom svijetu. U odgojnim skupinama se također provode primijenjene umjetnosti koje su zapravo nazivamo likovne discipline koje su usmjerene na upotrebljivost. Upotrebljivost podrazumijeva djetetovu sposobnost korištenja onoga što je samo kreiralo. Primijenjene umjetnosti u vrtiću podrazumijevaju tekstil, unutaraju arhitekturu, keramiku, oblikovanje metala, primijenjeno slikarstvo, scenografiju, kostimografiju, lutkarstvo i ilustraciju.

Likovne igre su većinom spontane i nastaju iz dječje potrebe za likovnim izrazom tokom igre. U likovne igre ubrajamo igre na otvorenom i igre na prostranim plohama na kojima se djeca izražavaju na mjestima poput zidova, ograda, poda i sl. Likovni izraz na takvim prostorima ne trebamo smatrati uništavanjem. Djeca se lako zanesu slobodnim prostorom i zapravo im je potrebno, po mogućnosti, osigurati takav prostor za slobodni izraz koji je u konačnici nužan.

2.2 Uloga likovnih aktivnosti u odgojnoj skupini

Likovnost je oblik izražaja i doživljaja djeteta i okoline u kojoj se nalazi. Likovnost, uz pokret i igru, je izraz kojeg djeca koriste prije nego što svladaju govor, hod ili pisanje. Likovne aktivnosti imaju mnogobrojne uloge za djecu i njihov razvoj, no neke aktivnosti se namjenski provode radi posebnih uloga u poticanju i razvijanju djeteta. Djeca likovnim aktivnostima mogu pristupiti u slobodi ili u obliku likovnog zadatka, a postoje i slučajevi gdje se kroz likovni izraz analizira dijete i pruža mu se pomoć. Slobodne likovne aktivnosti su one u koje se djeca priključuju i uvode sama, bez uputa, bez postavljenog motiva ili teme. Likovni zadatak je konstruiran većinom od strane odgojitelja i ima zadanu temu, motiv, tehniku i sl., no dijete se jednako dobro može izraziti kroz slobodan rad kao i kroz likovni zadatak. Kroz likovna djela odgojitelji mogu djeci predstaviti ili ih uvesti u nešto novo i nepoznato što također znači da djeca kroz vlastita ili tuđa likovna djela mogu spoznavati i učiti o mnogobrojnim stvarima.

Autorica Rudež nalaže kako je cilj zadataka u likovnim aktivnostima ostvarivanje i razvijanje dječjih stvaralačkih sposobnosti i da je likovni izraz djeteta takav oblik stvaralačke aktivnosti putem koje se dijete igra, govori, prikazuje i višestranu razvija (Rudež, 1974.). Postoje i metode kojima dijete pomoću svog likovnog izražaja prenosi informacije o sebi, svojim doživljajima i traumama koje, iz nekog razloga, nije sposobno prenijeti verbalno. Ta

metoda analiziranja dječjih radova nam daje bolji uvid u unutrašnjost djeteta, a naziva se art terapija. Škrbina (2013.) ističe da je art terapija dubinsko-psihološki i hermeneutički pristup koji se koristi s ciljem unapređenja zdravlja i ubrzanju oporavka pojedinca. Art terapija je izvrstan primjer da likovnost može imati ulogu u poboljšavanju mentalnog stanja, te u osiguravanju dobrobiti pojedinca. Kroz crtanje, slikanje i brojne druge likovne aktivnosti, odgojitelj je u mogućnosti djetetu približiti i pojasniti kompleksne situacije, definicije i sl. koje znaju biti izazovne za objasniti kroz verbalnu komunikaciju. Likovnost je segment odgoja koji je svestran s obzirom na različite načine na koje se može primjenjivati u odgojnoj skupini i samom pedagoškom procesu. Zbog njegove multifunkcionalnosti vrlo je važno njegovati likovnost i likovni odgoj u dječjim vrtićima.

2.3 Likovne aktivnosti koje potiču stvaralaštvo kod djeteta predškolske dobi

Središte likovnog odgoja u dječjim vrtićima mora biti dječje spontano i slobodno likovno stvaralaštvo. Likovne aktivnosti te samo stvaralaštvo tokom likovnih i općenito svih aktivnosti je iznimno bitno za dijete i njegov socio-emocionalni razvoj, spoznajni razvoj, komunikacijski razvoj, te tjelesni, psihomotorni i zdravstveni razvoj. Nola ističe kako u najranijoj fazi djetetova razvoja ne postoje znatne razlike između igre, rada, življenja i stvaralaštva jer su oni svi međusobno povezani i zajedno dovode dijete do umjetnosti (Nola, 2021.). Svako dijete je individua za sebe čime ima poseban pristup svakoj aktivnosti. Djetetova uključenost u same aktivnosti, bile one slobodne ili planirane, ovise o djetetovom temperamentu i njihovim ostalim karakteristikama kao npr. njihovoj introvertiranosti ili ekstrovertiranosti.

Smatra se da temelj stvaranja, a posebno u likovnosti, su materijali, te ako imamo kvalitetne i atraktivne materijale osigurano je da će djeca pristupiti aktivnosti i biti zainteresirana za sudjelovanje u njoj. Vrlo je moguće da će kvalitetan materijal privući djecu, no materijal mora biti prilagođen dobi i interesu djece kako bi ona istinski pristupila i zadržala se u aktivnosti.

U principu se ne može odrediti samo jedna vrsta likovne aktivnosti koje će najbolje utjecati na likovno stvaralaštvo jer je svako dijete autentično na svoj način čime svako dijete ima svoju preferenciju. Kada dijete prvi put započne sa svojim otkrivanjem i istraživanjem svijeta i okoline potrebno je pustiti ga da stvara sam u svojoj spontanosti i slobodi. Sloboda je

glavni faktor kako bi dijete postalo stvaralac. Likovne aktivnosti su prilika da se djeca izraze na svoj način koji ne mora spadati pod neku normu ili očekivanja što pruža djeci slobodu pomoću koje bi djeca mogla dopustiti sebi da uistinu stvore nešto novo i svoje. Konstantno kontroliranje djece, njihovih radova i procesa rada, te uspoređivanje i prepravljavanje stvari blokadu koja priječi djecu da dostignu razinu stvaralaštva za koju su zaista sposobni i koja im doprinosi u raznim segmentima razvoja i samog odgoja. Nola govori kako je potrebno poticati i društveno stvaralaštvo koje utječe na razvoj socijalne adaptacije i same socijalizacije pojedinca (Nola, 2021.). Društveno stvaralaštvo je prilika da dijete kreira uz još nekoga čime prihvaća drugoga, stvara očekivanja od njega, te iskusi prihvaćanja ili odbacivanja. Najbitniji segment stvaranja u aktivnostima je ostaviti djeci dovoljno prostora za razmišljanje, razmatranje, otkrivanje i spoznaju čime se oni sami uvode u proces stvaranja i kreiranja.

3. ULOGA ODGOJITELJA U ODGOJNOJ SKUPINI

Uključenost odgojitelja u vrtićkoj skupini ima dubok i multidimenzionalni utjecaj na razvoj djeteta. Podržavanje djece u njihovom rastu i razvoju zahtijeva višestruke pristupe, koji su često dokumentirani i istraženi u relevantnoj literaturi. Kako bi djeca bila što aktivnija u sudjelovanju u aktivnostima, te procesu vrednovanja, odgojitelj treba vrednovati samog sebe kao voditelja koji vodi razvitak dječjeg govora o svojim stanjima i postignućima.

Jedan od ključnih aspekata uloge odgojitelja je stvaranje poticajnog okruženja koje potiče rast, istraživanje i učenje djece. Bruce (2011) ističe kako okolina u kojoj se djeca odgajaju je najzaslužnija za djetetov razvoj i učenje. Kreiranje dobrog okruženja zahtijeva raznolike materijale, stimulativne aktivnosti i strukturirane igre koje potiču različite aspekte razvoja, kao što su kreativnost, socijalne vještine i kognitivni razvoj. Odgojitelj mora znati kako pristupiti i rješavati konflikte te biti uzor djeci u javnom i kulturnom životu (Herceg, Rončević, Karlavaris, 2010). Odgojitelj treba biti uključen u sva razvojna područja djeteta ponajviše kada je riječ o motoričkom razvoju, socio-emocionalnom razvoju i razvoju govora i spoznaje. Kao djetetov model, odgojitelj je onaj koji je djetetu uvijek na raspolaganju i prisutan je u trenucima novih doživljaja koje može pobliže objasniti, opisati, imenovati te ga proširiti novim imenima stvari i pojava (Vygotsky, 1983 prema; Starc i sur, 2004).

Profesionalni odgojitelj je svjestan da je svako dijete posebno i individua za sebe čime ima individualan pristup djeci na svakoj razini. To podrazumijeva prepoznavanje jedinstvenih potreba, interesa i sposobnosti svakog djeteta te prilagodbu pedagoških pristupa u skladu s tim. U skladu s tim, odgojitelj mora biti sposoban "prilagoditi se individualnim razlikama i potrebama djece kako bi podržao njihov napredak" (Maynard & Waters, 2007). Kako bi odgojitelj imao kvalitetan uvid u dijete i njegov život mora imati dobar odnos s njegovim roditeljima koji također trebaju biti uključeni u razvoj njihovog djeteta.

3.1 Suradnja s roditeljima

Partnerstvo između obitelji, škole i lokalne zajednice nije luksuz nego nužnost (Hornby i Witte 2010). Suradnja s roditeljima također je ključna za poticanje cjelovitog razvoja djece u vrtićkoj skupini. Prema Sutterbyju i Thorntonu (2008), "Suradnja s roditeljima važna je jer

omogućuje sinergiju između vrtića i obitelji u podršci djetetovom razvoju". Kroz redovitu komunikaciju, roditelji i odgojitelji mogu dijeliti informacije, postavljati ciljeve i podržavati djetetov napredak na svim područjima razvoja.

Autorica Višnjić Jevtić (2018) navodi kako aktivni odnos koji pretpostavlja dvosmjernu komunikaciju jest sudjelovanje u aktivnostima koje se odvijaju unutar ustanove ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja, a koje obuhvaćaju zajedničko planiranje i provedbu; zajedničko učenje tj. dvosmjerno učenje. Uključivanje roditelja u radove i aktivnosti djece je vrlo bitno jer pruža djeci osjećaje sigurnosti i važnosti (Višnjić Jevtić, A. 2018). Bitno je istaknuti da roditelj i odgojitelj imaju jednaku odgovornost u brizi za razvoj djeteta, a s jednakim ciljem, koji treba biti osiguravanje dobrobiti djeteta, suradnja roditelja i odgojitelja je nužna. Odgojitelj je sposoban bolje upoznati dijete izvan vrtića kroz perspektivu roditelja, a boljim poznavanjem djeteta imamo bolji uvid u njegove interese te cjelokupno stanje djeteta. Potrebno je pružiti punu podršku roditeljima jer većina djece provede više vremena u obrazovnim ustanovama nego u svojim obiteljima, što roditeljima može stvoriti osjećaj krivnje.

Autorica M. Ljubetić (2014) navodi brojna istraživanja koja pokazuju da ključne osobe koje se nalaze unutar doma, škole i zajednice izravno i neizravno utječu na dječji socijalni i emocionalni razvoj što ujedno utječe i na njihov likovni odgoj, te sve ostale segmente odgoja. Kroz likovnost djeca nam mogu otkriti i međusobne odnose u obitelji koji utječu na djetetov razvoj i napredak. Angažirana suradnja s društvom i obitelji odgojitelju može osigurati likovne materijale, suradnje i nova iskustva za djecu koja samo unapređuju njihov razvoj. Suradnja se lako može povezati s likovnošću kroz npr. suradnju s muzejom kroz prezentiranje dječjih radova ili suradnja s lokalnom zajednicom kroz koju se donira likovni ili neki materijal.

Predškolske ustanove trebaju biti povezane s osjećajem povjerenja, sigurnosti i dobrodošlice, a to je moguće jedino uz profesionalnost odgojitelja. Odgojitelj s dobrim komunikacijskim sposobnostima i shvaćanjem važnosti suradnje može znatno doprinijeti odgojnom obrazovnom procesu i djeci u odgojnoj skupini.

3.2 Kompetencije odgojitelja

Kompetencija (engleski competence, njemački Kompetenz, kasnolatinski competentia) je prema rječniku hrvatskog jezika priznata stručnost i raspoloživa sposobnost pojedinca.

Nacionalnim kurikulumom za rani i predškolski odgoj i obrazovanje (2015) potiče se i osnažuje razvoj osam temeljnih kompetencija za cjeloživotno učenje, koje je obrazovna politika RH prihvatila iz Europske unije,[13] a to su:

1. Komunikacija na materinskome jeziku
2. Komunikacija na stranim jezicima
3. Matematička kompetencija i osnovne kompetencije u prirodoslovlju
4. Digitalna kompetencija
5. Učiti kako učiti
6. Socijalna i građanska kompetencija
7. Inicijativnost i poduzetnost
8. Kulturna svijest i izražavanje.

Likovni odgoj podrazumijeva kompetenciju kulturne svijesti i stvaralaštva. Odgojitelj je odgovoran razvijati vlastite kompetencije, te poticati razvijanje kompetencija kod djece ovisno o razvojnoj zadaći.

Kompetencije odgojitelja dijele se na osobne kompetencije i profesionalne kompetencije odgojitelja. Autori Herceg, Karlavaris i Rončević (2010) ističu kako su upravo osobne kompetencije odgojitelja temeljni uvjet kvalitete rada odgojitelja, te su osobne kompetencije preduvjet za razvoj profesionalnih kompetencija. Kompetentan odgojitelj u kontinuitetu radi na svojim sposobnostima te redovito obavlja samorefleksiju kako bi njegov rast u znanju ostao neprekidan proces, te kako bi djeci u svojoj skupini omogućio kvalitetno ozračje i uvjete za rast i razvoj. Jedna od osobnih kompetencija na koje se stavlja naglasak jest socijalna kompetencija koja je iznimno važna za poticanje samog socijalnog razvoja djece (Slunjski, Šagud, Brajša-Žganec, 2006). Uz važnost provođenja različitih aktivnosti pomoću kojih će djeca savladati motoričke sposobnosti, kompetentan odgojitelj se fokusira i na emocionalni razvoj djeteta. Kvalitetno emocionalno razvijanje djece podrazumijeva da će ih odgojitelj naučiti o stjecanju samopouzdanja, prepoznavanju i imenovanju emocija, razumijevanju, uspostavljanju odnosa s prijateljima koji se temelji na poštovanju, razumijevanju neverbalnih znakova, prilagođavanju novim okolnostima, rješavanju konflikta, uzajamnom pomaganju i surađivanju, pri čemu uče čekati na svoj red i dijeliti. Pomoću ovih emocionalnih vještina djeca mogu kvalitetnije sudjelovati ali i napredovati u individualnim likovnim aktivnostima i grupnim.

Vanjšina odgojitelja može utjecati na njegov dojam profesionalnosti, no unutrašnjost odgojitelja je temeljita radi raznih osobina poput odgovornosti, ljubaznosti, pravednosti, tolerantnosti, inteligentnosti koje su važne za kvalitetan rad u odgojnoj skupini uz roditelje, kolege i ostale suradnike.

3.3 Komunikacija odgojitelja s djecom

Komunikacija odgojitelja s djecom ima ključnu ulogu u stvaranju poticajnog i stimulativnog okruženja u vrtičkoj skupini. Kroz kvalitetnu komunikaciju, odgojitelji potiču emocionalni razvoj, socijalne vještine te učenje i kreativnost djece. Autorice Herceg i Rončević govore kako je odgojitelj voditelj dobro vođenog odgojno-obrazovnog rada (2010), a dobar voditelj treba imati dobru komunikaciju s djecom i razumjeti njihove potrebe.

Važno je omogućiti djeci prostor za izražavanje, ali i komunikaciju s drugom djecom. Dijete ponajprije uči na prirodan način, čineći, ali i igrajući se s drugom djecom (Bašić, 2011). Kroz toplu, poticajnu i afirmativnu komunikaciju, odgojitelj stvara atmosferu u kojoj se djeca osjećaju prihvaćeno i potiče ih na aktivno sudjelovanje.

Prvim dolaskom u vrtić i prvim polaskom u školu, dijete prema svom odgajatelju razvija osjećaj privrženosti koji jača osjećaj sigurnosti i utječe na razvoj socijalne kompetencije (Klarin, 2006). Empatično slušanje ključno je u odnosu odgojitelja i djece. Prema Maynard i Waters (2007) odgojitelj koji aktivno sluša i razumije djetetove osjećaje i potrebe sposoban je omogućiti podršku koja je nužna za djetetov emocionalni i socijalni razvoj. Kroz pažljivo slušanje, odgojitelj može identificirati potrebe djeteta te pružiti podršku i usmjeravanje prema njihovom iskustvu. Sutterby i Thornton (2008) također ističu da odgojitelji koji objašnjavaju stvari jasno i na organiziran način pomažu djeci da shvate kontekst aktivnosti i usvoje pravila i smisao. Kroz jednostavne i razumljive poruke, odgojitelj olakšava djetetu sudjelovanje u aktivnostima, razumijevanje pravila i izražavanje vlastitih ideja i osjećaja.

Kvalitetnom komunikacijom odgojitelj nije samo pasivna osoba za djecu već model koji postaje podrška u emocionalnom i socijalnom razvoju djeteta.

4. ULOGA ODGOJITELJA U POTICANJU STVARALAŠTVA TOKOM LIKOVNIH AKTIVNOSTI U ODGOJNOJ SKUPINI

U konkretnom radu s djecom teško je definirati stvaralaštvo kao jedan koncept jer se ono kao dio cjelovitog razvoja djeteta proteže u brojne kategorije. Odgojitelj je većinom onaj koji prvi uvodi djecu u svijet likovnosti i umjetnosti što dalje vodi djecu u priliku za stvaranje i stvaralaštvo. Odgajatelj postaje likovni pedagog tokom dječjih stvaralačkih aktivnosti. Novaković i Tomljenović (2015.) ukazuju kako je za djecu najbitnije poticajno okruženje što ubraja funkcionalan i estetski oblikovan prostor, bogatstvo i raznolikost materijala kojima su djeca okružena, pozitivno emocionalno ozračje u skupini i organizacija prostora koja omogućava slobodno kretanje, ali i suradnju djece.

Kroflin i suradnici (1987) govore kako odgojitelj koji u sebi nosi stvaralački impuls će istraživati, osluškiivati pokrete djece te otkriti i primijeniti metode za poticanje stvaralačkih procesa. Veliki dio provođenja bilo kakvih aktivnosti je organizacija, te o njoj znatno ovisi kvaliteta aktivnosti koja se provodi kao i sami pristup odgojitelja toj aktivnosti. „Organiziranje i izvođenje likovne aktivnosti u dječjim vrtićima ovisi o radu odgajatelja, njihovim osobnim i likovno-profesionalnim kompetencijama (stručnim spoznajama i likovnom senzibilitetu (ukusu), motiviranosti na rad, te stupnju kreativnosti)“ (Herceg, Rončević i Karlavaris, 2010: 11). Profesionalni razvoj odgajatelja na likovnom području podrazumijeva širenje i produbljivanje likovnih znanja i sposobnosti, kao i daljnji razvoj stručnih i osobnih kompetencija potrebnih za učinkovito izvođenje likovnoga odgoja i načina poticanja kreativnosti kod drugih ljudi (Somolanji, Bognar, 2008). Iznimnu važnost nose sadržaji ili teme koje odgojitelj postavlja kao motive za poticaj likovnog izražavanja djece. Kroz likovnost i likovne zadatke odgojitelj pomaže djeci u razvijanju njihovog verbalnog izražavanja i likovnog govora o motivu, a doživljaji motiva će navesti dijete da na kreativan način iskazuje svoje osjećaje. Odgojitelj je onaj koji ima mogućnost razvijati dječju maštu i njegovati ju ili učiniti suprotno i zanemariti ju. Dovoljna količina kvalitetnih poticaja će sigurno privući djecu, no odgojitelj je onaj koji najbolje poznaje individualne interese djece zbog čega on najbolje zna na što će djeca dobro reagirati. Odgojitelj koji radi na svom odnosu s djecom, roditeljima i svim ostalim suradnicima je u konstantnom stanju profesionalnog razvoja koji znatno utječe na njegov rad. Razvijanjem i unapređivanjem vlastitih sposobnosti, odgojitelj pozitivno utječe na cjeloviti razvoj djece u odgojnoj skupini.

4.1 Njegovanje kreativnosti i stvaralaštva

Odgojitelj je zadužen za njegovanje kreativnosti i stvaralaštva kod djece u, ne samo likovnim, već svim aktivnostima. Stvaralaštvo nije ograničeno i moguće je primjenjivati ga u različitim spektrima odgoja i obrazovanja. Odgojitelj koji želi njegovati kreativnost u svojoj skupini mora njegovati i sve ostale potrebe djece, te individualni odnos sa svakim djetetom. Slunjski (2013.) ističe kako rad s djecom i samo druženje s djecom je privilegija jer onaj tko je s djecom najbolje može doživjeti dječji jezik umjetnosti.

Odgojitelj kojem je cilj njegovati dječju želju za stvaranjem treba poticati i razvijati divergentno mišljenje kod djece. Guilford navodi četiri faktora divergentnog mišljenja, a to su fleksibilnost, elaborativnost, originalnost i fluentnost. Fleksibilnost je sposobnost prilagodljivosti i može biti socijalna, kognitivna ili perceptivna. Najbolje i najlakše se primjećuje u slučajevima pronalaska rješenja, odgovara, te kreaciji kombinacija u idejama. Djeca, za razliku od odraslih, vole tražiti rješenja te uživaju u aktivnostima i igrama gdje imaju priliku otkriti nešto novo. Elaborativnost ili sposobnost izrade ili izvedbe je sastavnica konvergentnog mišljenja. Ona provjerava uporabljivost i izvedivost proizvoda koji je plod stvaralačkog mišljenja. Originalnost se može definirati i kao jedinstvenost koja je posebna radi posebnosti razmišljanja ili ideja pomoću kojih se dolazi do novih i drugačijih rješenja. Fluentnost se definira i kao protočnost. Fluentnost je jedna od primarnih mentalnih sposobnosti, a najbolje se primjećuje u brzom uporabi mašte, te lakom smišljanju ideja i odgovora. Uz navedene faktore dijete postaje sposobno prilagođavati se, kombinirati ideje, izrađivati ili izvoditi stvaralačke aktivnosti, stvarati jedinstvene ideje i jedinstvena rješenja, te koristiti maštu. Dijete koje razvije navedene sposobnosti ih ne mora koristiti striktno u likovnom odgoju, već ih može koristiti u svakodnevnom životu.

Divergentno mišljenje se često poistovjećuje s kreativnošću, no za kreativnost je potrebno i divergentno i konvergentno mišljenje, kako bi se odabralo najbolje rješenje (Balić Šimrak, 2010)

4.2 Poticanje stvaralaštva kroz različite aktivnosti

Stvaralački procesi mogu se uočiti u različitim područjima poput likovnog izražavanja, muziciranja, jezika, dramskih igara, igara s riječima, književnosti, novinarstva, filmske

umjetnosti, konstrukcijskih igara te u modernoj matematici. U svakoj aktivnosti u kojoj se skupljaju ideje, stvaraju emocije i razni oblici reagiranja dijete stvara nešto posebno. Iako se kreativnost najviše povezuje s likovnošću, ona je vrlo lako vidljiva u svim područjima rada s djecom. Dijete koje je slobodno u svom okruženju to pokazuje svojim djelovanjem i slobodom za izražavanjem na raznolike načine.

Kako bi djeca u aktivnosti unijela svoju kreativnost potreban im je model koji podržava njihovo konstantno učenje, istraživanje, otkrivanje, traganje i sl. Model ili odgojitelj koji postane 'kliše' odgoja dijete dovodi do blokiranja i prestanka igre koja je zapravo korijen stvaralaštva. Kroz igru dijete je sposobno se cjelovito razvijati na svakoj razini. Muzičar Mozart je smatrao svoje muzičko stvaranje igrom koje je spontana i iz nje se stvori nešto posebno.

Svaka igra ima utjecaj na djetetovu kreativnost i maštu, no igre za koje se smatra da najviše utječu na stvaralaštvo su: muzičke igre, matematičke igre, igre tijelom, igre s materijalom, likovne igre, dramske igre i igre riječima. Muzičke igre su prilika za spoznaju djetetovih muzikalnih dispozicija i prilika za stvaranje samog sebe u radosti. Dijete kroz glazbu, instrumente i pokret ima priliku za stvaranjem. Autorica Nola (2021) ističe kako je upravo to čista stvaralačka radost bez proračunatosti i bez mogućnosti „dobitka“ (Nola, 2021). Matematičke igre su dječjih prvi ulazak u svijet apstrakcije gdje doživljava i formira stvari kroz svoje stvaralaštvo. Matematičke igre su posebne jer podupiru djecu u stvaranju stvaralačkog odnosa i traženju solucije, a ne forsiraju određenu formulu ili rutinu koja zakida slobodu. Igra tijelom je igra u koju je uključen bilo kakav oblik kretanja kroz koji se dijete izražava. Igre tijelom svrstavamo u stvaralačke igre radi djetetove komunikacije i igre sa samim sobom u realnom svijetu te maštovitom svijetu koji je kreirao. Igra materijalom je igra s različitim materijalima kroz koje dijete istražuje, konstruira te se cjelovito razvija. Kroz slobodu u igri materijalom dijete ima mogućnost prirodno preći iz jedne aktivnosti u drugu i time dodatno razvija svoju maštu. Bitno je istaknuti da se dijete konstantno nalazi u stanju razvoja stvaralaštva tokom slobode u bilo kakvoj igri, a posebno s materijalom. Likovne igre su sve igre u kojima se likovnost kombinira s igrom, pokretom, plesom i sl. Razlika likovnih igara od bilo koje likovne aktivnosti jest u dječjoj slobodi kretanja i prostranosti koje one nude čime automatski dodatno utječu na razvoj dječje kreativnosti i mašte, te slobode izražaja. Dramske igre se podrazumijevaju situacije gdje dijete u svojoj igri stvarala monologe, dijaloge, epiloge, klimakse i raznolike situacije. Dramske igre su izvrstan primjer dječje mašte jer se one ponekad u potpunosti temelje na tome, a posebno kada se dijete nalazi u solitarnoj igri. Igre riječima autorica Nola (2021) smatra igrama koje su nekada dio dramskih igara, a izvode se kao sve

ostale i počinju u najranijoj dobi (Nola, 2021). Igre riječima su prilika za jezičnim razvojem, govornim razvojem i stvaralaštvom. Djeca se kroz jezične igre mogu učiti izražavati, te u jezičnom izrazu kombinirati stvaranje i igru.

4.3 Pasivno poticanje stvaralaštva

Odgojitelj koji ima kvalitetan odnos s djecom je svjestan da svako dijete ima svoje preferencije, interese i granice. Autor Doeck (2004, prema Pećnik i Starc, 2010) govori kako dijete, osim što ima pravo na brigu, sigurnost i zaštitu, ima pravo i na odgoj koji poštuje njegovu individualnost. Kako bi odgojitelj uistinu poštivao djetetovu individualnost mora mu pružiti slobodu u kojoj ono može na raznolike načine izraziti sebe i svoje potrebe. Jedan od možda najučinkovitijih načina za utjecaj na djetetove navike, želje ili potrebe jest pasivan način koji se temelji na slobodi. Sloboda, kao jedan od glavnih preduvjeta za ulazak djeteta u svijet stvaranja, je temelj u poticanju bilo kojeg oblika dječjeg izražaja, a posebno stvaranja. Pasivnim poticajima se djetetu ništa ne nameće i ne forsira ga se na nešto što ono možda ne želi, već mu se nešto nudi, a dijete po svom osjećaju spremnosti ili sigurnosti sudjeluje. Pasivno možemo utjecati na dječje stvaralaštvo kroz različite poticaje poput izloženih likovnih materijala, pedagoški neoblikovanih materijala, starih dječjih radova i sl. Bit pasivnih poticaja je da su konstantno izloženi i na dohvat djeci, a njihov cilj je potaknuti, ohrabriti i 'isprovocirati' djecu. Sve što odgojitelj smatra korisnim za poticanje dječjeg razvoja stvaralaštva treba biti izloženo, ali tako da je prilagođeno djeci i njihovom kretanju po prostoru. Nije dovoljno da dijete samo pronalazi nadahnuća i ideje za stvaranje u svom okruženju već i u riječima i postupcima svog modela, odgojitelja. Odgojitelj koji provodi zajedničke aktivnosti poput glazbenih, matematičkih, jezičnih i sl. proširuje dječje znanje, potiče djecu na suradnju, razmišljanje, razlučivanje i najbitnije stvaranje. Odgojitelj koji čita, prepričava i priča priče, razgovara s djecom, objašnjava, tješi, ohrabruje i generalno kvalitetno komunicira s djecom također potiče djecu, a svakim poticajem se stvara nova misao koja se pretvara u ideju koja se pretvara u nešto jedinstveno što dijete stvara.

Potrebno je prakticirati samostalnost i izbjegavati vođene aktivnosti tako da djeca ne dobivaju gotove ili polugotove radove i sl. već sami tragaju za idejom pomoću koje stvaraju. Vrsta aktivnosti, poticaja, te njihov intenzitet i količina ovisi o uzrastu i sposobnostima djece. Tokom planiranih promjena za pasivni utjecaj na stvaralaštvo, odgojitelj procjenjuje na što bi

djeca najbolje reagirala, u kojoj količini i na kojem mjestu, te se u potpunosti prilagođava djeci ne izostavljajući njihovu slobodu.

5. SUVREMENI I TRADICIONALNI PRISTUP ODGOJITELJA LIKOVNOM ODGOJU

Pristup odgojitelja ima ključnu ulogu u odgojno obrazovnom procesu. Odgojitelj, kroz svoj pristup, utječe na cilj odgoja i obrazovanja, a to je dobrobit djeteta. Razumijevanje dobrobiti i njezinih dimenzija proizlazi iz znanja i očekivanja odgojitelja te njegovih shvaćanja djeteta, djetinjstva, socijalizacije, odgoja i obrazovanja, što znači da je psihološki, pedagoški i didaktički utemeljeno (Nacionalnoga kurikulumu za rani i predškolski odgoj i obrazovanje, 2015). Kvalitetno i zdravo funkcioniranje se iznimno postiže kroz pozitivne međusobne odnose, a oni se temelje na kvalitetnoj komunikaciji, međusobnom poštovanju i razumijevanju.

Tradicionalni pristup odgoju temelji se na dugogodišnjim običajima i praksama koje su se prenosile s generacije na generaciju, te naglašava autoritet odrasle osobe, dok je suvremeni pristup fleksibilniji i usredotočen je na individualne potrebe svakog djeteta. U likovnog odgoju je sloboda od neizmjerne važnosti radi dostizanja punog potencijala u stvaralaštvu. U tradicionalnom pristupu se sloboda, spontanost i autonomija svodi na minimum jer se prati određena rutina koju sva djeca moraju poštovati u uvjetima koji su postavljeni od strane autoriteta. Cilj odgojno obrazovnog procesa u tradicionalnom pristupu je pripremiti dijete za školu i glavni način učenja je transmisijom znanja s autoriteta tj. odgojitelja na dijete koje je 'tabula rasa'. Suvremeni kurikulum je dosta suprotan. On se najviše fokusira na spontanost i slobodu djeteta kroz koju se ono igra, te kroz tu igru uči i cjelovito se razvija, a znanje se stječe iskustvom i razvijanjem. Suvremeni pristup ne prakticira postavljanje autoriteta već su djeca i odrasli u partnerskom odnosu gdje se poštuju djetetove individualne potrebe.

Likovni odgoj se vrlo različito doživljava u tradicionalnom i suvremenom smislu. Zbog vrijednosti koje tradicionalni kurikulum vrednuje nema dovoljno prostora za autentičnost i jedinstvenost pomoću koje se likovnost može nadograditi ili pretvoriti u nešto više. Suvremeni pristup i kurikulum pomoću svoje otvorenosti i holističkog shvaćanja svijeta omogućuje djeci brojne prilike za stvaranje i povezivanje u likovnim, a i svim ostalim područjima razvoja. Iako oba pristupa imaju svoje prednosti i nedostatke, važno je pronaći ravnotežu koja najbolje odgovara potrebama djeteta.

5.1 Tradicionalni pristup likovnom odgoju i stvaralaštvu

Tradicionalni pristup se temelji na vrijednostima tradicionalnog ili biheviorističkog kurikulumu. "Bihevioristi u pedagogiji su smatrali da je svaki proces odgoja i obrazovanja planirano i osmišljeno uvježbavanje i navikavanje (izazivanje podražaja) tako da se očekuju odgovarajući oblici i modeli ponašanja (reakcija)" (Mijatović, 2000, 48). Tako se tradicionalni pristup fokusira na kognitivni razvoj, pripremu za školu, reprodukciju znanja, linearnu progresiju znanja, unaprijed isplanirane aktivnosti koje su propisane i fiksne tj. nisu sklone izmjenama. Prakticira se kontrolirajući odnos između djeteta i odgojitelja, a odgojitelj i roditelj komuniciraju na inicijativu odgojitelja koji i s roditeljima ima autoritativan odnos.

U likovnom odgoju je važno imati kvalitetne poticaje i materijale te omogućiti djeci prostor pomoću kojeg se također mogu likovno izražavati. U tradicionalnom pristupu odgojitelj uređuje prostor koji je statičan i minimalno se mijenja, a djeca sve aktivnosti pretežno obavljaju za stolovima. Svi materijali nisu u potpunosti prilagođeni djeci zbog čega su djeca nekad u potpunosti ovisna o odgojitelju, a nisu niti konstantno izloženi za slobodan pristup. Postoji točno određen 'režim' po kojem sva djeca rade i sudjeluju u aktivnostima tj. nema autentičnosti niti slobode tokom bilo koje aktivnosti. Primjenjuje se frontalni oblik rada, a znanje se stječe isključivo transmisijom s odgojitelja na dijete. Roditelji ne ulaze u prostor odgojne skupine i komuniciraju s odgojiteljima kada odgojitelj inicira komunikaciju. Zbog rezerviranost i statičnosti, koja je dio tradicionalnog pristupa, djeca nemaju priliku razvijati svoje stvaralaštvo jer je sav razvoj usredotočen na pripremu za školu i stjecanje osjećaja za pedagoški red i rad. Dio kvalitetne i iskrene igre je sloboda. Igra je zapravo oblik umjetnosti kroz koju onaj koji se igra postaje stvaratelj. Odgojitelj koji ne poštuje djetetovu slobodu uskraćuje mu priliku za ostvarivanjem i otkrivanjem svojih potencijala, a promoviranjem dominacije odgojitelja nad djecom i roditeljima se ideja o zajedničkom rastu isključuje. Može se reći da se likovni odgoj uz tradicionalni pristup svodi na sterilnu aktivnost koja nema utjecaj na razvoj djetetovog stvaralaštva jer je strukturirana jednako za svako dijete.

U tradicionalnom pristupu nema prostora za kreativnost jer je ona suprotno od svega što tradicionalni pristup cijeni i uvažava. Tradicionalni odgojitelj, ako odluči provesti likovnu aktivnost, je strog i ima fiksnu strukturu koja je za svakoga ista. Ta struktura ne cijeni kreativnost jer više promovira imitaciju drugih djela nego stvaranje vlastitog, jedinstvenog rada. Djecu se smatra jednostavnim, reaktivnim i nesposobnim bićima, koja su ovisna o

odgojitelju i koje treba pripremiti za što bolji akademski uspjeh, zbog čega razvoj likovnosti, stvaralaštva i kreativnosti, u njihovom kurikulumu, nije od znatne važnosti.

5.2 Suvremeni pristup likovnom odgoju i stvaralaštvu

Suvremeni ili humanističko razvojni kurikulum, jer kurikulum koji zastupa holističko shvaćanje svijeta, socijalni konstruktivizam, cjeloviti razvoj, zajedničko učenje, učenje istraživanjem, spiralnu progresiju znanja, te gleda na dijete kao biće puno potencijala. Odgojitelj koji im suvremeni pristup kreira uvjete za (samo)učenje, ima demokratski odnos s djetetom i roditeljima, potiče kreativnost, otvorenost, fleksibilnost i podržava individualnost svakog djeteta.

Suvremeni pristup, samo radi viđenja djeteta kao jedinstvenog stvorenja s individualnim interesima, već osigurava razvoj kreativnosti. Prostor u kojem djeca borave je otvoren, organiziran po centrima aktivnosti da dijete ima mogućnosti izbora, izlažu se dječji radovi i poticaji za učenje, prostor zajedno organiziraju odgojitelji i djeca, te ga mijenjaju u skladu s interesima i potrebama djece. Otvoren prostor omogućava slobodu kroz koju se djeca imaju priliku izraziti, kroz ne samo likovnu, već bilo koju aktivnost. Djeca imaju pristup cijelom prostoru i ne moraju se igrati striktno za stolovima. Stavlja se dijete u položaj kreatora znanja, isključuje se 'režim', a prakticira se kreativni nered i velika angažiranost djece u aktivnostima. Odgojitelj je s djecom u dijalogu i ravnoteži, nema dominantne osobe u komunikaciji, a odgojitelj se može priključiti u aktivnosti, razgovore i sl. prema potrebi. Roditelji su uključeni u odgojno obrazovni proces i sudjeluju u kreiranju i korištenju dječjeg prostora. Dijete koje se razvija uz fleksibilan kurikulum je u konstantnoj interakciji s drugom djecom, odraslima, ali i samim sobom čime razvija svoje umjetničke sposobnosti od likovnih do glazbenih, jezičnih, dramskih i sl. Suvremeni odgoj uključuje provođenje projekata koji potiču djecu da vlastitim snagama, istražuju ono što im je osobno značajno, planiraju i stječu iskustva, dokumentiraju, reflektiraju i evaluiraju, prikupljajući iz svog iskustva značenja koja su mu relevantna (Wishon i dr., 1998). U humanističko razvojnem kurikulumu uvijek ima mjesta za uključivanje likovnosti, a samom likovnom odgoju se pridaje znatna važnost jer se na njega u suvremenom pristupu gleda kao nešto neophodno za razvoj djeteta.

Suvremeni pristup, svojom otvorenošću i naglašavajući važnost kreativnosti, individualnosti i autentičnosti, ukazuje na likovni odgoj kao jedan od ključnih elemenata u razvoju djece. Fleksibilnošću odgojitelja i samog kurikulumu djeci se nudi prilika za konstantnim istraživanjem, (samo)učenjem, otkrivanjem, i u konačnici, stvaranjem.

6. ZAKLJUČAK

Odgojitelj ima značajan utjecaj na razvoj dječjeg stvaralaštva jer je sposoban njegovati ili zanemariti dječju konstantnu potrebu za stvaranjem u djetetovom razvoju. Svrha likovnog odgoja je poticati cjeloviti razvoj djeteta te usmjeriti dijete na važnost procesa, a ne rezultata. Neke elemente i segmente likovnosti dijete najbolje usvaja samo, no poticaj odgojitelja i povremeno usmjerenje može imati samo pozitivan utjecaj na daljnji razvitak njegove kreativnosti. Stvaralaštvo utječe na tjelesni, psihomotorno-zdravstveni razvoj, socio-emocionalni razvoj, spoznajni razvoj i komunikacijski razvoj, što znači da je neophodno potencirati stvaranje kroz sve aktivnosti, ne samo likovne. Djeci se ne treba nametati aktivnosti, već im treba dopustiti da oni u svojoj spontanosti i slobodi igre izražavaju sebe i svoje osjećaje.

Svako dijete je jedinstveno biće i time ima potencijal kroz sve stvoriti nešto originalno i posebno. U djetetu je urođena želja za istraživanjem, učenjem i otkrivanjem, a dijete, uz odgojitelja koji njeguje njegove želje, uči i samo njegovati svoje želje i osjećaje. Odgojitelj je odgovoran za stvaranje kvalitetnih međusobnih odnosa, ugodne atmosfere, osiguravanje slobode i jačanje djetetovog osjećaja autentičnosti kroz koje može stvarati. Dijete treba poticati na konstantno maštanje i igru, potrebno je podržavati njihovu znatiželju i interese pomoću kojih bez straha mogu sudjelovati u aktivnostima i slobodno se izražavati.

Literatura

- Balić-Šimrak, A. (2016.). Hrvatska kulturna tradicija i dječje likovno stvaralaštvo. Zagreb: Učiteljski fakultet Sveučilišta
- Balić-Šimrak, A. (2020.). Skripta iz kolegija Metodika likovne kulture 2. Merlin: 2020./2021.
- Balić-Šimrak, A (2010.). Predškolsko dijete i umjetnost. Zagreb: Dijete, vrtić i obitelj
- Balić-Šimrak, A. (2020.). Skripta likovne tehnike. Merlin: 2020./2021.
- Balić-Šimrak, A i Bakotić, M i suradnici (2018.). Dijete, cjelovitost, umjetnost, krug. Zagreb: Golden marketing - Tehnička knjiga
- Šparavec, J. (2018.). Drvo ili mjesec: likovni odgoj za najmlađe. Lekenik: Ostvarenje
- Ljubetić, M. (2014.). Od suradnje do partnerstva obitelji, odgojno-obrazovne ustanove i zajednice. Zagreb: Element
- Višnjić-Jevtić, A. (2018.). Izazovi suradnje : razvoj profesionalnih kompetencija odgojitelja za suradnju i partnerstvo s roditeljima. Zagreb: Alfa
- Petrač, L. (2015). Dijete i likovno-umjetničko djelo: metodički pristupi likovno-umjetničkom djelu s djecom vrtićke i školske dobi. Zagreb: Alfa
- Rudež, A. (1974.). Likovni odgoj u dječijem vrtiću. Zagreb: Zavod za unapređivanje osnovnog obrazovanja SRH
- Novaković, S i Tomljenović (2015.) Uloga odgojitelja u likovnim aktivnostima djece rane i predškolske dobi. Zagreb: Sveučilište u Zagrebu Učiteljski fakultet
- Klarin, M. (2006.). Razvoj djece u socijalnom kontekstu – roditelji, vršnjaci, učitelji kontekst razvoja djeteta. Zadar: Slap
- Škrbina, D. (2013.). Art terapija i kreativnost:[multidimenzionalni pristup u odgoju, obrazovanju, dijagnostici i terapiji]. Zagreb: Veble commerce
- Supek, R. (1987.). Dijete i kreativnost. Zagreb: Posebna izdanja: Globus
- Peić, M. (1990.). Pristup likovnom djelu. Zagreb: Školska knjiga
- Supek, R. (1987.). Dijete i kreativnost. Zagreb: Globus

Herceg, L., Rončević, A., Karlavaris, B. (2010). Metodika likovne kulture djece rane i predškolske dobi. Zagreb: Alfa d.d.

Oaklander, V. (1996). Put do dječjeg srca. Zagreb: Školska knjiga.

Jakubin, M. (2000). Likovni jezik i likovne tehnike. Zagreb: Educa.

Belamarić, D. i Musić, J. (1986.). Dijete i oblik: likovni jezik predškolske djece: knjiga za odgajatelje, roditelje, pedagoge, psihologe, psihijatre. Zagreb: Školska knjiga

Nola, D. (2021.) Dijete, igra i stvaralaštvo : odabrane pedagoškijske teme. Zagreb: Novi redak

Nacionalni kurikulum za rani i predškolski odgoj i obrazovanje (2015.)

Slunjski, E., Šagud, M. i Brajša-Žganec, A. (2006.). Kompetencije odgojitelja u vrtiću—organizaciji koja uči. Zagreb, Institut društvenih znanosti „Ivo Pilar”

Slunjski, E. (2011.). Razvoj autonomije djeteta u procesu odgoja i obrazovanja u vrtiću. Zagreb: Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Odsjek za pedagogiju

Bognar, L. (2008.). Kreativnost u osnovnoškolskim uvjetima. Osijek: Učiteljski fakultet Osijek

Maynard, T. i Waters, J. (2007.). Learning in the outdoor environment: A missed opportunity? International Journal of Research and Development

Bruce, T. (2011.). Early Childhood Education. London: Hodder Education Publishers

Prilog 1. Izjava o izvornosti završnog rada

Izjavljujem da je moj završni rad izvorni rezultat mojeg rada te da se u izradu istoga nisam koristila drugim izvorima osim onih koji su u njemu navedeni

(vlastoručni potpis studenta)